

Putyin fejében*

„Mi lehet Putyin fejében?” – tanakodik a világ. Mit jelentenek valójában azok az ellentmondásokkal teli, fenyegető magyarázatok, amelyekkel Putyin a televízióban Ukrajna lerohanását szokta indokolni?

A megfejtést segíthetik a tiszta forrásból merítő, hatékony módszerekkel dolgozó politológusi elemzések. És nagyon hasznos lehet a történelmi-életrajzi, a pszichoanalitikus indíttatású, a beszédmódját elemző spekulatív megközelítés is. Ez utóbbi révén még a putyini nyelvezet és a Harmadik Birodalom szókincse közti rokon vonásokra is rá lehet mutatni. Arra például, hogy az ukrán kérdés „végső megoldásáról” beszélve az orosz vezető az „окончательное решение” (okoncsatyelnoje resenye) kifejezést használta, ami az 1942-es wannsee-i konferencián eltervezett zsidóellenes náci *Endlösung* pontos megfelelője.

Van azonban egy másik, járhatnabb útja is a közelmúlt eseményeit értelmezni kívánó próbálkozásoknak. A posztszovjet gondolkodás néhány olyan fogalmának kiemeléséről és történelmi-antropológiai alapú, a kulturális szempontokat új elemmel gazdagító vizsgálatáról van szó, mint amilyen az „Orosz Világ” (*Russzkij Mir*).

A putyini politika sajátos történelmi – vagy inkább áltörténelmi – el-

képzelésekből indul ki. Ilyen például az „új kronológia”, ez az európaiak számára ismeretlen, de Oroszországban – a nyilvánvaló furcsaságai ellenére (vagy talán épp azok miatt) – rendkívül népszerű eszme. Ha ezeket közelebbről megnézzük, láthatóvá válnak a putyini gondolkodás irracionális elemei, és hajlamosak leszünk rá, hogy ezzel kapcsolatban egyfajta „mágikus abszolutizmust” emlegessünk. Történelmi spekulációk, hamisítványok, összeesküvők ponyvaregény-világába csöppenünk. Egy olyanba, amely nekem Umberto Ecót juttatja eszembe, mivel sok könyvét én fordítottam oroszra, és két regénye is – *A Foucault-inga* és *A prágai temető* – éppen a történelemhamisításról szól.

Az elemzők évek óta rámutatnak, mennyire közel áll Putyinhoz egy Oroszországban ma nagyon elterjedt ideológia, mely a *Noomakhia* („civilizációk harca”) nevű filozófiai irányzat és a már említett, Orosz Világ nevű politikai doktrinán alapul. Ez utóbbin egy olyan eszményi állam utópiája értendő, amely minden területet magába foglal, ahol orosz etnikum él vagy élt valaha, még ha csak a régmúltban, a mitikus „szláv őscivilizáció” korában is. Innen ered az oroszok rögeszmés ragaszkodása a Krím-félszigethez. A Russzkij Mir eszméje szerint – a legendás Filofej szerzetes prófeciájának (kb. 1523) megfelelően – előbb vagy utóbb minden „ősi szláv” föld a hatalmas Harmadik Róma, azaz Moszkva fennhatósága alá fog kerülni.

* Elena Kostioukovitch: *Nella mente di Vladimir Putin*. Prefazione di Ludmila Ulitskaya. (La Nave di Teseo, Milano, 2022.)

Ajánlás

A háború, amelyet az Orosz Föderáció vezetői Ukrajnában kirobbantottak, súlyos csapásként ért engem és sok-sok honfitársamat. A reményünket rendítette meg, azt a hitünket, hogy Oroszország is tiszteletre méltó tagja lehet egyszer még a világszerte megbecsült államok közösségének.

Rengeteg politológus, szociológus, az orosz történelem számos kutatója teszi fel ma a súlyos kérdést: hogyan válhatott Oroszország, az az állam, amely a második világháború után a világbéke élharcosának, humanitárius üzenetek hírhozójának és a társadalmi igazságosság bajnokának mutatta magát, egyszer csak az agresszió jelképévé azzal, hogy háborút indított egy korábban mindig „barátnak” és „testvérnép” lakta helynek nevezett szomszéd ország ellen? Hogy tehetett Oroszország ilyet? Hogyan boríthatta így fel egy csapásra a második világháború utáni európai békerendet?

Mennyi méregnek kellett ehhez felgyülemlenie az orosz uralkodó osztály képviselőinek fejében, a Nagyfőnök és a saját véleményét nélkülöző (vagy legalábbis ilyet hangoztatni nem merészoló) alárendelteknek a gondolataiban? Meddig betegítheti méreg valakinek a lelkét, hogy végül elindítsa a tankokat az ukrán határ felé? Hogy gyilkos rakétákkal lődözze teli az ukrán eget?

A szovjet egyetemeken – emlékszem rá – a párttörténettanárok gyakran írtak dolgozatot ezzel a címmel: A személyiség szerepe a történelemben. Igazán nagy szerepet persze a leggyakrabban Leninnek és Sztálinnak volt szokás tulajdonítani.

Oroszországban, mint mindenütt, ahol nem túl erősek a demokratikus folyamatok, a személyiség mindig is túlságosan nagy történelmi szerephez jutott. Ez pedig sok szempontból mind az orosz államnak, mind a lakóinak hatalmas károkat okozott.

Elena Kostioukovitch – aki műfordító, író, az Oroszország és a nyugati országok (elsősorban Itália) közötti kulturális kapcsolatok szakértője – alapos elemzését adja itt annak a katasztrofális helyzetnek, amelybe Oroszország belehajszolta magát, és amely az Ukrajna elleni háborút végül is kirobbantotta.

Fontos megértenünk, mi készíthette rá Oroszországot, hogy a közeli rokonság ellenére (hiszen mindkét állam az egykori Kijevi Rusz utódja) megtámadja Ukrajnát, és vállalja a felelősséget a háborúért, a megszállásért, egy ország lerombolásáért, civilek haláláért.

Ezt a háborút az orosz elnök, a miniszterei és a propaganda által

hivatalosan hangoztatott magyarázatok komolyan nem vehető, abszurd képtelenségekkel igyekeznek igazolni.

Ami az orosz polgárokat illeti, ők a hivatalos források szerint támogatják az elnöküket és a háborút is. Én mégis – és ezt sok más, különféleképpen gondolkodó honfitársam nevében is mondom – szégyellem magam a hazám politikai tettei miatt, együttérzéssel osztozom az ukrán nép fájdalmában és szenvedéseiben, és nagyon remélem, hogy megannyi ország civil társadalmának erőfeszítései végül is sikerrel állják majd útját az illető egyén fejében tomboló örületnek.

Ragályosabb a Covidnál, halálosabb ez az örület a legpusztítóbb pandémiánál is.

Ahhoz, hogy valaki a részekből összerakja ezt az eszményi Oroszországot, egy emberfeletti embernek, egy modern Messiásnak kell megszületnie. Neki pedig ahhoz, hogy cselekedhessék, egy titkos szabály értelmében meg kell várnia azt a sorsdöntő pillanatot, amikor véget ér az Apokalipszis jövendölése szerint népeket lekaszó dögvész, a fekete halál.

Megérett a vetés.

„Az orosz földek egybegyűjtője”: ez a név dukál a mitikus vezérnek, akire a környezetében „a Terv”-nek mondott feladat végrehajtása vár. „Minden a Tervnek megfelelően fog történni” – hangzott Putyin sötéten talányos jóslata 2022. február 15-én, egy Olaf Scholz-cal közösen tartott sajtóértekezleten. A Terv mibenlétét firtató újságírói kérdésre Putyin nem volt hajlandó válaszolni, de határozottan hangsúlyozta: „Mi tudjuk, hogy mi a Terv.” Egy későbbi beszédében, melyet az orosz nemzethez intézett, ismét csak így fogalmazott: „A Tervnek megfelelően járunk el.”

Mára kiderült, hogy a Terv civilek bombázásáról, árvákról, özvegyekről, égő városokról, gyerekek legyilkolásáról, karjukat-lábukat vesztő fiatal orosz újonc katonákról szólt. Arról,

hogy a zaporizzsjai atomerőműből időzített bomba legyen, hogy a csernobili atomtemetőt rakétatámadások fenyegezzék, hogy Európa lakosai orosz zsarolás túszaivá váljanak.

A legnagyobb baj pedig éppen az, hogy *tervvel*, vagyis egy előre kidolgozott *elgondolással* van dolgunk, ami esetleges tárgyalások, engedmények vagy ígéretek lehetőségével egyáltalán nem számol. A tárgyalások sikerében reménykedni tehát – adódik a keserű következtetés – semmi értelme sincs.

Annál is kevésbé, mert az orosz delegációt egy szerény hivatalnok, a nomenklatúrában elfoglalt helye szerint nagyon is alacsony rangú Vlagyimir Megyinszkij vezeti. Megyinszkij nem katona és nem is diplomata, történelmi végzettsége van, de szakmailag többször is emlékezetesen lejáratta már magát. Sztálinista. Ráadásul pedig – ami a legrosszabb – lelkes híve a Fomenko-féle „új kronológia”-hoz köthető Russzkij Mir-eszmének.

Anatolij Fomenko professzor abból a tökéletesen légből kapott feltételezésből indul ki, amely szerint az európai történetírók a tizenhatodik században, Joseph Justus Scaligerrel az élen az egész emberiség történel-

mét, úgy, ahogy van, szántszándékkal meghamisították. Éspedig szó szerint, materiális értelemben is: a világ minden könyvtárának minden könyvét „antik kalligráfiához értő hamisítók által elhalványult hatást keltően hígított tintával, régies pergamenekre írt és pecsétutánszatokkal ellátott hamis könyvekre” cserélték. A lármás és szétforgácsolt Nyugat vezetői ravaszul összeszúrték a levét a Romanovok „igazi szélhámosokból és csalókból álló, német eredetű dinasztiajával”, és az ő cinkosságuk mellett sikerült is eltüntetniük a meghamisított történelemlétkönyvekből a dicső orosz múltat. Így sulykoldott az oroszokba az a kisebbségi érzés, amely a modern és legújabb kori történelem minden fejleményét azóta is meghatározza. Most azonban ütött az óra, itt az ideje helyreállítani az igazságot és véget vetni a „nagy orosz nép” történelmi megaláztatásának.

Félő, hogy ez a hajmeresztő „kronológia” előbb-utóbb az Orosz Föderáció kötelező iskolai tanterveibe is be fog épülni.

Anatolij Fomenko új kronológiája

Az emberiség történelme – állítja az Új kronológia – „eltorzult”, és erről olyanok tehetnek, akik „szándékosan okozták a kárt”. Ez megintcsak Umberto Ecót juttatja eszünkbe; ő beszél *A Foucault-ingá*-ban azokról az „ördögösökről”, akik „ügyetlen demiurgoszról” és „nagy Terv”-ről képzelegnek, ő mondja el *A prágai temető*-ben, hogyan is keletkezett a *Cion* bölcseinek jegyzőkönyvei című hamisítvány.

Fomenko szerint a kormeghatározás modern tudományos módszerei –

így például a radiokarbonos datálás – egytől-egyig „hazugságon alapulnak”. Azaz olyan technikákon, amelyek az időszámítás „átrendezését” célozzák. Az 1000. év előtti történelmi korszakok nem léteztek. „A csillagok és égitestek koordinátáinak felülvizsgálata alapján” Fomenko kijelenti, hogy a ptolemaioszi katalógust a középkorban állították össze, és hogy a karácsonyi üstökös valójában 1054-ben vonult át az égen, vagyis igazából ekkor(!) született Jézus, ez pedig igazolja azt a számos jel alapján kikövetkeztethető tényt, hogy „maga Jézus személy szerint nem más, mint VII. Gergely pápa (Hildebrand)”.

Abban az elképesztő panorámában, amelyet Fomenko akadémikus cikkei és könyvei elénk tárnak, Rettegett Ivánból nem csupán egy van, hanem három. Egy közülük fiatalon meghalt, egy másik a szibériai erdőkbe bujdosott, és Boldog Vazul néven vált híressé, őutána kapta nevét Vörös téri Boldog Vazul székesegyház. A harmadik VI. Eduárd angol királyként vonult be a történelembe, és ő is meghalt fiatalon. A negyedik Oroszországban lett uralkodó, de titkon – azazhogy a Tridenti Zsinat határozatai szerint a katolikus bíborosok utasítására – Európából érkezett ide.

Ez a betolakodó (Rettegett Iván negyedik hasonmása) önkényesen kiszorította helyéről a törvényes Rettegett Ivánt, és alighogy trónra lépett, mindjárt kimutatta a foga fehérjét. Megszállott tekintet, sötét bőr, tar koponya... Kell-e több, hogy felismerjük, ki ez? Világos! Hát persze! II. Fülöp spanyol király, Tudor Mária férje! Ő az a gonosz uralkodó, aki megölte a tulajdon fiát. Ez a megölt fiú a spanyol történetírásban mind a mai napig Don Carlosként szerepel,

és ezen a néven lett különféle európai műalkotások és irodalmi művek ismert hőse.

Oroszországban ugyanakkor persze mindenki tudja, hogy a saját fiát igenis az ördögi Rettegett Iván ölte meg; ezt a jelenetet örökítette meg a Tretyjakov Képtárban látható híres festményén Ilja Repin is.

Tanítványaival (vagy harminc követőjével, különféle cikkek és könyvek szerzőivel) Fomenko professzor nyelvészeti elemzéseket is végez. Fomenko szerint a frankok „Frakiából”, azaz Trákiából származnak, az Akhilleusz név pedig azt jelenti, hogy „gallok ellen (A-Gallo) harcoló”. Trójai háború természetesen sohasem volt, az időszámításunk utáni 14-15. században írt homéroszi eposzok a franciák, vagyis a gallok vezette keresztes háborúkról szólnak. Hiszen nem a trójaiak, hanem ők A-Gallo ellenségei. És így tovább. A régi görög kultúra nem létezett, a humanisták kitalációja. Az Ószövetséget a késő reneszánsz idején, két évszázaddal az Újszövetség után írták.

Nem vitás, hogy az itt csupán néhány példával szemléltetett elmélet merő téboly és veszedelmes paranoia. Az Új kronológia szövegei teli vannak bonyolult csillagászati hivatkozásokkal, melyek a megszámlálhatatlan sokaságú „történelmi psárhuzamot” hivatottak igazolni. Két tény, két személyiség leírásában már a legcsekélyebb hasonlóság is elegendő ok annak megállapítására, hogy valójában egy és ugyanazon valóságról van szó. Fomenko képes kijelenteni, hogy Konstantinápoly azonos Szamarkanddal, Volga-parti város, és ma Szamarának hívják; hogy a bibliai Palesztina Itáliában keresendő; hogy Szodoma és Gomorra nem más, mint

Herculaneum és Pompei... Nagy Sándor Fomenko szerint valójában Mohamed, ráadásul a 15. században élt. A Julius Caesar által meghódított északi ország nem Britannia volt, hanem Ó-Oroszország...

Ne vessünk? Vagy inkább aggódjunk? Az mindennél tragikusabb, hogy oroszok milliói hisznek ezekben a kitalációkban. Az Új kronológia többek között olaszul is hozzáférhető weboldala a követők sokaságával, az előadott elméletek elképesztő tartalmával és az eladási számokkal is mellbe vágja az olvasót. A kiadványokat a Fomenko-követők ráadásul illegálisan be is szkennelik, és ingyenesen letölthetővé teszik.

Alekszandr Dugin: harc a russzofóbia ellen

Van aztán még egy szövegegyüttes, amely alkalmasint kötelező olvasmánynak számít a kormánytagok és a Putyin-munkatársak körében: Alekszandr Dugin filozófus, ezoterista és nemzeti-bolsevista pártalapító összes műveiről van szó. Dugin pártja 1993 óta létezik, híveinek és szimpatizánsainak száma csaknem harminc éve gyarapszik, mára pedig tudható, hogy aki Oroszország ideológiai establishmentjében szeretne karriert csinálni, az semmiképpen sem úszhatja meg ezt a mélyreható agymosást. Dugin közismert módon jó kapcsolatokat ápol a Putyin-féle Egységes Oroszország Párttal éppúgy, mint a főbb európai szuverenista mozgalmakkal, Marine Le Pen Nemzeti Tömörülésétől egészen Matteo Salvini Ligájáig. Dugin *Образы русской мысли. Солнечный царь, блик Софии и Русь Подземная* (Az orosz gondolkodás képei. A Napcár, Szophia tün-

döklése és a Földalatti Rusz) című, 2021-es műve sok egyetem tantervében szerepel, és rákerült az állami iskolai tanárok számára ajánlott olvasmányok listájára is. Az ismertetőjében ez olvasható: „az orosz Logosz-trilógia befejező, 900 oldalas kötete. A *Noomakhia*-ciklus kulcsdarabja, melyben a szerző bemutatja, hogyan formálódik a Nagy Oroszország nemzeti identitásához, illetve az orosz elitek politikájához és ideológiájához kötődő, verhetetlen orosz Logosz. Ezek a filozófiai művek alapvetően szolgálnak a nyugatosítással és az orosz nemzeti hitelességet aláásó modernizálással szembeni eltökéltségünk megerősítéséhez.” A könyv a történettudomány művelőinek éppúgy szól, mint filozófusoknak, vallás-kutatóknak, kultúrtörténészeknek, politológusoknak, a nemzetközi kapcsolatok, a szociológia és az antropológia kutatóinak.

Dugin két leghíresebb könyvét, az *Ukrajna. Az én háborúm*, illetve az *Oroszország euroázsiai bosszúja* címűeket ugyanakkor Putyin tarthatja nagy becsben. A szlogenszerűen rövid mondatok meghökkentő módon mintha az elmúlt időszak Putyin-beszédeinek beszédvázlatjai volnának. Az egybeesések feltűnőek: a stratégiai feladat Dugin szerint az Egyesült Államok elleni harc, el egészen a végső győzelemig, a taktikai terv pedig úgy szól, hogy az első ütközetekre ukrán területen kerül sor. Mindkét forgatókönyv nyomasztóan emlékeztet a mostani hadi fejleményekre.

Értelmezhető-e az orosz-ukrán háború szóhasználata ebben a kontextusban?

Azt jól tudjuk, hogy az orosz diplomaták és politikusok visszatérő panasza szerint a Nyugat állítólagos

„russzofóbiában” szenved. És mintha éppen ez, a miniszterek, tévépropagandisták és katonai parancsnokok, Lavrov külügyminiszter és maga Putyin által folyton-folyvást emlegetett „russzofóbia” elleni fellépés volna a tulajdonképpeni *casus belli*. Erről beszélt, erre hivatkozott, ezt nevezte meg a háború okaként Putyin abban a rémisztő beszédben, melyet 2022. február 21-én, a támadás előestéjén tartott, hogy azután egész világunkat a pusztulás szélére lökje. Az orosz-ukrán háború a „russzofóbia” elleni küzdelem háborúja. A *Noomakhia* (görög *nósz*, „ész, értelem, gondolat, öntudat, emberi lényeg” + *makhia*, „harc”) szókincséből ismerős, a Russzkij Mir, az Új Kronológia és Alekszandr Dugin-féle nemzeti-bolsevizmus követőitől sűrűn hallott „nyugatosítás” elleni harc.

A hadüzenet mindannak szól, amit Európa, amit a Nyugat jelent.

Aki eddig hiába kereste azt az ideológiát, amellyel egy diktatúrának nyilvánvalóan rendelkeznie kell, amely nélkül ekkora fenyegető agresszivitás nagyon furcsa és érthetetlen volna, az ezek után könnyen ráismerhet, mi is az, ami ideológiailag nyilvánvalóan meghatározza a mai orosz kormány harci cselekményeit. Egy hamis történelemértelmezésen, paranoián és nemzeti öndicsőítésen alapuló ideológia, amelyet (mint annak idején a nemzetiszocializmust) opportunizmus és identitáskeresés hat át. Ebből a beszédek, találkozók, konferenciák és találkozók útján terjesztett ideológiából aztán konferenciák lettek és nagygyűlések, kiadványok és *Russzkij Mir*-kezdőbetűs kitűzők, melyekhez hol rúnaszerű, hol meg gót betűre emlékeztető, furcsa szimbólumok társulnak.

Egy genetikailag rendkívüli nép története

Látva, milyen kedves Putyin szívének ez a „doktrina”, óhatatlanul ránk tör egy aggasztó gondolat: ha Putyin csak részben, ha csak egy egészen csekély százaléknyi részben hitelt ad ezeknek a szövegeknek, hogyan irányíthat tovább rendületlenül egy ekkora országot? Az Új kronológia bölcsességeit közlétevé mintegy nyolcvan kötetnek elég csak a címeit és a tartalomjegyzékeit végigfutni, hogy észrevegyük: a könyvek több, mint fele, negyvenhat kötet Nagy-Oroszország történelmével foglalkozik.

Nyissuk ki véletlenszerűen: amikor III. Iván moszkvai nagyfejedelem (15. század) a trónra lépett, az „Isten kegyelméből minden oroszok nagyfejedelemé” titulust kapta. Fomenko az „Isten kegyelméből”-t lazán görögre fordítja: az eredmény nagyjából úgy szól, hogy „Theodoro”. III. Iván fia, az Ifjabb Iván ugyanakkor Angliába megy uralkodni. Az angoloknak ő Ivan Rex, amiből brit kiejtés szerint Henry lesz, és közli, hogy ő is „Isten kegyelméből” szállt a trónra, az angolok tehát úgy döntenek, hogy Henry Theodore-nak fogják hívni őt. És íme, mondja Fomenko, valójában innen ered Henry Tudor (azaz VIII. Henrik) neve. Vagyis – vonhatjuk le a következtetést – igazság szerint a Csatornán túli messzi szigetország is a hatalmas „orosz világ” része kellene hogy legyen...

Jól szemlélteti ez a szómagyarázás áltörténelmi humbug, milyen politikai nézetek mozgatják a mostani elnök „trónközeli” köreit.

Az efféle, ijesztő tudatlansággal határos nézetek persze eléggé elterjedtek. Amióta világ a világ,

a titokzatos, rejtélyes és okkult értesülések mindig, különösen pedig sötét időkben, nagyon is népszerűek voltak. A kitalációknak se szeri, se száma: az Iker tornyokban nem haltak meg zsidók, az AIDS-et a CIA terjeszti, Lady Dianának azért kellett meghalnia, hogy ne fedhesse fel a földönkívüliek inváziós tervét, az afganisztáni háború egy olajvezeték építése miatt robbant ki, a Covid nem létezik, és így tovább. Az Új kronológia esetében az az igazán nyugtalanító, hogy az „orosz világ” híveinek ez az egyik legtöbbször emlegetett „igazsága”. Az pedig még aggasztóbb, hogy az „Orosz Világ”-ra és a Fomenko-féle eszmékre nem egyszer hivatkozott már Vlagyimir Putyin is.

A *Russzkij Mir*-ről Putyin már 2014-ben, közvetlenül a Krím-félsziget elfoglalása után, azon a sajtótájékoztatón említést tett, amelyet minden év decemberében egyenesben szokott közvetíteni valamennyi tévéállomás. Beszédében ekkor azt a kijelentést tette, hogy az orosz „genetikailag rendkívüli” nép.

Talán csak annyit szeretett volna mondani, hogy az orosz a költők és tengerészek népe, de mivel túl sok olyan szöveget olvasott már, ami a fekete szélsőjobb alvilágában terjed, végül is a genetikai felsőbbrendűség-nél lyukadt ki. Hú munkatásai aztán még egy lapáttal rátéve erre, már az árja fajra is utalást tettek.

„Az orosz világot különleges genetikai kóddal megáldott emberek lakják! Olyan nép ez, amely nem fél a haláltól, amely megveti a fölösleges kényelmet és a luxust. Az orosz világ olyasmit hoz magával és kínál fel, amit más nem tud nyújtani Európának. Olyasvalamit, amivel Európa

nem rendelkezik: az idegen kultúra és mentalitás diktátuma elleni lázadás bátorságát.” Ezt mondta Putyin. Az Orosz Föderáció közoktatásért felelős parlamenti bizottságának elnöke, Vjacseszlav Tyihonov pedig ugyanebben a hónapban már ezzel a mondattal kísérte egy minden iskola számára kötelező egységes tankönyv új tervezetének bemutatását: „Az árja vérűek nagy törzsének egyik ága a Kárpátokból leereszkedve benépesítette a nagy orosz síkságot, Szibériát és a Csendes-óceáni partokat, megalapította Fort Rosst!...”

A genetikai felsőbbrendűségről és az „árja vérű törzsről” szóló hablatyoláson már nem nagyon van mit csodálkoznunk: számos történelmi analógia enyhén szólva banális és közismert repertoárjának darabjai ezek. De meglepő módon a történelmi előzményeken túlmutató, egészen aktuális változatok is előkerülnek. Az orosz újságok és tévécsatornák egyszer csak előálltak a gonosz Egyesült Államok elleni új váddal. A vád olyan példátlan és olyan súlyos volt, hogy a világ máris egy újabb nagy bajtól, politikai provokációtól, további háborús támadásoktól kezdett el tartani. Az orosz fegyveres erők sugárzás-, vegyi és biológiai védelmi erőit vezető Igor Kirillov tábornok 2022. március 14-én tett nyilatkozatáról van szó. Kirillov nem senki. És azt állította, hogy ukrán területen létesített amerikai intézetek és tudományos laboratóriumok szelektíven oroszellenes etnikai irányultságú biofegyverek kifejlesztésén dolgoznak.

¹ Észak-Amerika legdélebbi (alaszakai eredetű) orosz településeinek központja Kaliforniában (1812-1841). (A ford. megj.)

Légbőlkapott, de annál súlyosabb vád ez.

Tegyük fel (bár tudományos szempontból ez mélységes tudatlanságra vallana), hogy technikailag csak ugyan létre lehet hozni ilyen Ku-Klux-Klan-fegyvereket. Igen ám, de hát nem ők maguk hangoztatták két nappal korábban, hogy az ukránok valójában oroszok: ugyanaz a nép, ugyanaz az etnikum, tékozló testvérek? Akkor pedig hogyan tudna különbséget tenni egy ilyen genetikai fegyver ukránok és oroszok között, hogy csak ez utóbbiakat sújtsa?

Akinek kedve van kihámozni a közelmúlt orosz dokumentumaiból, kiváltképpen pedig a háború megindítása előtt, február 21-én tartott elnöki beszédből (melyben a „Mi is hát valójában Ukrajna?” kérdésre Putyin azt a választ adja, hogy Ukrajna pusztán Nagy-Oroszországnak egy leszakadt darabja), hogy miféle áltörténelmi nézetek mozgatják Vlagyimir Putyint és köreit, az végül is rájöhet, miről tartott Putyin szegény Macronnak a Kreml-beli hosszú asztal mellett emlékezetesen kínos „hatóság történelmi előadást”. Merthogy ezekkel a szavakkal utalt a kettejük tárgyalására Emmanuel Macron.

Ilyesfajta „előadásokkal” korábban is találkozhattunk már. Kiváló példa rájuk az az írás, amelyet Dmitrij Medvegyev volt orosz elnök a *Kommerszant* hasábjain 2021. október 11-én jelentetett meg. Igen, éppen ő, akit a Nyugat, tudjisten, miért, progresszív-liberálisnak tart. Nem, Medvegyev nem liberális. Őrült és embertelen eszmék tekintetében nincs különbség közte és utóda, egyszerűs mind elődje, az elnök között. Hangulatcsinálónak olvassuk csak el cikke legelső bekezdését, mely min-

den különösebb ok nélkül máris Ukrajnával kezdődik.

„Ukrajna saját identitást és fejlődési különutat keres. Ukrajna saját történelmet is szeretne, pedig a nagy történelem egyértelműen arra tanít, hogy a másság jogának elnyeréséhez hosszú évszázadok kellenek. De egyelőre azt kell megállapítanunk, hogy annak, aki Ukrajnát vezeti, nincs nemzeti identitása. Szerencsétlen emberek! Kik ők? Hol keresik a gyökereiket? Miféle nemzeti történelemre hivatkozhatnak? Hová tartoznak etnikailag?”

Medvegyev „kiáltványát” fölösleges is tovább olvasni: már az első sorai nyilvánvalóvá teszik, hová akar kilyukadni az exelnök. Az ugyanis mindjárt kiderül, hogy itt bizony ahhoz az igazi történelmi mélységhez van szerencsénk, amelyet Ukrajna Medvegyev szerint nélkülözni kénytelen. Ő bezzeg nem nélkülözi. Ő még goebbelsi gondolatokat is kézfelfoghatóvá tesz. Egészen beszédes például, ahogyan Zelenszkij elnökre, Zelenszkij zsidó családjára, „etnikumára” és „gyökértelenségére” utal.

Akinek maradtak volna még a nyugati világban illúziói azzal a Putyin-„ikertestvér” Medvegyevvel kapcsolatban, aki a mostani elnök trónját négy éven keresztül (2008-tól 2012-ig) melegen tartotta egy kettejük által az alkotmányos mandátumhossz-korlátozás megkerülése végett kifundált trükkkel (hogy utóbb, de már csakis Putyin kedvéért, egészen megszüntessék ezt a korlátozást), annak most ideje észbe kapnia.

No és – túl a történelmi-mitológiai zagyvalékon, túl az egészen alantas, rasszista színezetű inszINUÁCIÓKON (hogy azután Volodimir Zelenszkijt és az ukránokat lenácizva indíthas-

son háborút) – vajon miket adhatott elő még Macronnak a Nagyfőnök hat hosszú órán keresztül?

Teret kapott-e a beszélgetésben az obskurus számmisztika? Adja magát ez a kérdés, hiszen a Fomenko-féle Új kronológia állításainak legalább a fele numerológiai egybeeséseken alapszik, Putyin pedig az őt jól ismerők tanúsága szerint addig nem vág bele fontos dologba, amíg ezt valami kerek és sorsszerű dátumhoz nem kötheti. A georgiai háborút 2008. 08. 08-án indította el, az ukrainait pedig 2022. 02. 22-én akarta megkezdeni. A Kínai Kommunista Párt főtitkára, Hszi Csin-ping hiúsította meg ezt a tervét azzal, hogy az olimpia záróünnepségének végéig negyvennyolc órányi haladékot kért tőle. És Putyin most könnyen azt hiheti, hogy e miatt a kabbalisztikailag kedvezőtlen diplomáciai lépés miatt alakul kedvezőtlenül a háború.

Ilyen a mentalitása: atavisztikus, misztikus, obskurus. Kiderül ez az őt jellemző szókinccs és képi világ vizsgálatából is. Nem használ számítógépet, nem tájékozódik a neten. Papokra, szerzetesekre hallgat. Elzarándokolt az Athosz-hegyre. Hitelt ad jósoknak és sámánoknak. Hisz a szemmel verésben, a varázskönyvekben, a „kozmosz energiában”, a nietzschei Übermenschben, abban, hogy tíz méter távolságból is meg lehet fertőződni. Csak meg kell nézni, hogyan zajlanak le a találkozási nemcsak Emmanuel Macronnal vagy Olaf Scholz-cal, hanem a saját védelmi miniszterével, Szergej Sojguval és Szergej Lavrov külügyminiszterrel is: mindőjüket extrém hosszúságú asztalok túlsó végére ülteti, hogy minél messzebb legyenek tőle.

Z mint náci

Putyin a magányt kedveli, senkivel sem szeret találkozni. Visszatérő Big Brotherként a fehéret feketének, a feketét fehérnek mondja. Fejtetőre állítja azt, ami magától értetődő, másoknak tulajdonít olyasmit, ami közismerten őrá magára jellemző.

Vegyük az „Ukrajna náciatlanítása” formulát. Rengetegszer hallottuk már ezt az Ukrajnát lejárató kifejezést itt, Olaszországban is. Eleinte azt lehetett hinni, hogy csak a rossz hírű Azov zászlóaljra, erre a háborús bűncselekményekkel vádolt, és szélsőjobb körökhöz kötődő idegenlégió-szerűsége utal. Vagy négyszáz forrófejű alakra, akik elférnek egyetlen kaszárnyában. De még ha szélsőséges fanatikus, megátalkodott náci is mindőjük, elképzelhető-e, hogy Putyin párszáz bűnöző miatt indít háborút?

Nem képzelhető el. Akkor viszont Putyin szerint hol az a sok náci Ukrajnában, egy olyan országban, amely a holocaustot is megszenvedte? Zelenszkij elnök aligha illelhető ilyen jelzővel. Zelenszkij zsidó, több rokona is a Babij Jar-i szurdokban végezte Kijev mellett, amely ma emlékhely, ráadásul Putyin rakétái mindjárt a háború elején telibe találtak.

Nácizmust itt – orwellien – épp olyasvalaki emleget, akit mintha nagyon is furcsa szálak fűznének a történelmi német nemzetiszocializmushoz. A rejtélyesnek látszó, új jelösszefüggéseket pedig csak a kimondatlan, szubtextuális utalások, a kollektív képzeletvilág, a második világháború szörnyű éveinek gyászos emléke alapján lehet értelmezni

Ilyen jel először is a mindenütt szembeszökő Z.

Az egész világ felfigyelt már rá, hogy az orosz katonai járműveken, fegyvereken és dokumentumokon a háború kezdete óta feltűnik egy érthetetlen jel, a Z betű. Ez lett az orosz csapatok jelvénye. Ha úgy vesszük, egy fél horogkeresztre emlékeztet veszedelmes módon. És bár a hitleri szvasztika felső horga jobbra néz, nem mondhatjuk, hogy jobb hatást keltene így, megfordítva.

De nem is csak a harctereket uralja a nagy Z betű. A baljós cikk-cakk Oroszország-szerte nagyon sok mindenben feltűnt.

Árvaházi gyerekekkel formáltattak a park haván Z betűt, és lefényképezték őket. A pétervári metróterképeken is ott látható már a Z. Ezt a jelet hagyta hátra a politikai rendőrség a Memorial társaság moszkvai irodáiban, miután egy tizenöt órás házkutatás keretében tört-zúzott, bútorokat és dokumentumokat semmisítve meg. Nem csoda, ha valakinek erről a Kristályéjszaka és a romokon hátrahagyott horogkeresztek látványa jut az eszébe.

Még egy orosz tornász, Ivan Kuljak trikóján is ott díszelgett a Z, amikor Kuljak egy dohai verseny végén az aranyérmes elnyerő ukrán atléta, Ilja Kovtun tőzsomszedságában a dobogóra állt.

NEM SZÉGYELLJÜK MAGUNKAT – olvasható Moszkva központjában egy három emelet magas Z betű mellett. A jel színezése is sokatmondó: a narancssárga-fekete csíkok a cári Szent György-rendre emlékeztetik az igaz hazafiakat.

Az orosz parlament képviselői Z betűs jelvényt tűznek a hajtókájukra munkába menet. Csokipapírokon, plüssállatokon, sőt piacon árusított tojások héján is ott az érthetetlen, fatális jel.

Amikor mindenki számára vilá-
gossá vált, hogy nem holmi kriksz-
krakszról, és nem is valamiféle kis
csoport jelvényéről, hanem az uk-
rajnai hadművelet tulajdonképpen
emblémájáról van szó, az orosz pro-
paganda elkezdte magyarázni, mit is
jelent a *Z*. Az orosz védelmi minisz-
térium katonai tájékoztatási bizottsá-
ga még egy hivatalos magyarázattal
is előállt. Ez a „hivatalos magyará-
zat” azonban nem tette könnyebbé a
megértést, sőt, még nehezített is raj-
ta. Szemiotikai szempontból nézve a
dolgát: nemhogy megoldaná a *Z* ta-
lányát, a kérdést egy újabbal tetézi.
Vajon miért nem sikerülhet megérte-
nünk, mit jelent a rejtélyes *Z*? Mintha
egyenesen az volna a célja, hogy értel-
mezhetetlen, hogy titok legyen.

Nézzük csak, milyen magyarázat-
tal szolgál a Védelmi Minisztérium
körlevele ahhoz a javaslatához, mely a
politikai lojalitás kifejezéséhez a latin
ábécé *z* és *v* betűjének jelét javasolja!
A rendelkezés szövege így szól: „A la-
kossági bizalom fokozása végett, illet-
ve a V. V. Putyin és az orosz hadsereg
valamennyi kezdeményezése iránti
feltétlen támogatás kifejezésének
jelzésképpen a mai naptól minden
hivatalos irat fejlécének tartalmaz-
nia kell a Védelmi Minisztérium által
használt *Z* és *V* jelet...”

A körlevél közepe táján végre a be-
tűjelek értelmezésére is sor kerül. A
Z elsőrendű használatát eszerint az
indokolja, hogy a *Za pobedu!* (Győ-
zelemre fel!) mondat ezzel a betűvel
kezdődik. Igen ám, de oroszul a *z*-t
nem így, hanem egy hármásra em-
lékeztető karakterrel írják, ráadásul
egy prepozíció ez, a *za* első betűje.
Vagyis nem egy teljes értékű szóé,
csupán egy prepozícióé. És még ha
megfelelne is ez az igazságnak, miért

nem cirill betűvel íródik? Hogy jön ide
a latin ábécé *z*-je?

A *V*-ről a Védelmi Minisztérium
egyszerűen azt is mondhatná, hogy
Victory-t jelent (amit mindenki nyu-
godtan tudomásul is venne, és egysze-
riben azt is megértene, hogy a *Szput-
nyik V* vakcina nevében mit keres a
V), ehelyett azonban újabb zagyva
magyarázattal áll elő. A *V* őszertünk
a cirill *B* betűt helyettesíti, amely a
Szila v pravgye (Igazságban az erő)
jelszóban a *v* prepozíció, és a *Zadacsza
bugyet vüpolnyena* (A feladatot vég-
rehajtjuk) jelszó „végrehajtjuk”-jának
(*vüpolnyena*) a *v*-je.

A két jelszónak nyoma sincs. Senki
sem használja őket ebben a háború-
ban.

Minden bizonytalan, megmagya-
rázhatatlan, ködös és bizonytalan, su-
gallja a rezsím. Az emberek kognitív
és logikai képességét akarhatja ilyen
módokon még tovább gyengíteni, egy-
re azt sulykolva, hogy nem a megértés
a dolguk, hanem az engedelmesség és
a megérzés.

A megérzés, igen. Nem értik ezt a
Z-t, és nem jut eszükbe, hogy tulaj-
donképpen mi is kötődik a kollektív
tudattalanban a *V*-hez. A rémült és
szorongó orosz lakosság, az állami
bürokraták és a rendszer hű szolgálai
bonyolult jelentéseket felfogni képte-
lenül, fejetlenül kapkodva próbálják
mégis megérteni őket.

És akkor mit dob fel egyszer csak –
legalábbis abból ítélve, amit sokan be-
szélnek – a kollektív tudattalan? A be-
tűjeleket Oroszországban, nem latin
karakterekkel írják, ezért ez csak va-
lami különleges, netán gótikus emlé-
keket ébresztő dolog lehet. Nem csoda
hát, ha sokan a náciakat és a „Zieg”-et
szeretnék belemagyarázni. Csakhogy
a *Sieg*, azaz győzelem jelentésű szót

németül *S*-szel írják. Ennyire tudatlanok volnának az orosz marketingesek? Dehogy, vetik ellen mások. Inkább az Ukrajnát megszálló hitlerista német katonák, a *Zentr* hadseregcsoport jeléről lehet szó, úgymond?²

A szóban forgó német náci hadseregcsoport 1941-ben épp Ukrajna ellen indított embertelenül kíméletlen háborút. Láthattunk erről rengeteg filmet, hallhattuk az erről szóló Viszockij-dalokat. És emlékszünk rá, hogy a filmekben és a dalokban is hogyan öltött furcsán és megmagyarázhatatlanul romantikus színezet ez az esztétika, a pusztító energia, az eleganciát elvetemült gonoszszággal keverő, feltartóztathatatlan erő.

Nem vall éppen nagy bölcsességre, hogy a szovjet kultúra sajátos módon irigységet keltett a legjobb szovjet színészek jóvoltából sikkesnek és gőgösnek ábrázolt történelmi ellenfél iránt. Mi volt ez? Öncsonkítás? A lenyűgöző gonosz iránti rajongás átka ma a győztesek fiainak hullik vissza a fejére.

A legnagyobb rajongással övezett alak, mindenki kedvence Max von Stierlitz SS-Obersturmbannführer, azaz szovjet kém volt. Ő 1973-ban egy tizenkét részes tévéfilmsorozat főszereplőjeként tűnt fel, és mind a tizenkét részben nácinak öltözve, náci parancsokat hajtott végre, és tette mindazt a szörnyűséget, amit egy nácinak tennie kellett, habár esténként rádióüzeneteket küldött a szovjet kormánynak. Nos, ő viselte a csodás *V*-t az egyik zubbonyujján, a másikon

meg egy csinos horogkeresztet. Ilyen esztétika bővült el és nyűgözőtt le nem is egy orosz nemzedéket.

A sorozat lelelkesebb nézője, aki többször is végignézte mind a tizenkét részt, és miután végignézte őket, azt a pályaválasztási döntést hozta, hogy ő is kém lesz, éppen húszéves volt, amikor minden tévékészüléken ez a film ment. Így olvasható az életrajzában, így mondja ő maga is, ha megnyilatkozik. A mai elnökről, a mostani konfliktus kiobbantójáról, számtalan háborús bűncselekmény tetteséről: Vlagyimir Putyinról van szó.

Van-e még torz lélek, aki éppen 22-én, hajnali négykor, Kijev bombázásával akarna háborút indítani? Pontosan úgy, ahogy Hitler tette 1941. június 22-én, hajnali négy órakor. Kijev bombázásával, igen. A különbséget, azt, hogy Putyin ezt végül két nappal elhalasztotta, tudható, hogy mi okozta: az a kínai kérés, hogy hagyja még békén a világot, amíg véget nem ér az olimpiájuk. Putyin háborúindító beszédét mindenesetre már 21-én este leadta az állami televízió.

Ki az az örült, aki egy fél horogkeresztet merészel címerül választani? Olyan ez, mint valami katonai *reenactment*, amiben oroszok játsszák újra a német megszállók szerepét.

A bombák és a halottak viszont igaziak.

Így kerülnek egymás mellé a nácizmust idéző textuális és vizuális jelek, gót betűk és azoknak a *Russzkij Mir*-féle „történészeknek” a kedvenc rúnaszerűségei, akik a papokkal együtt már vagy húsz éve tágítják az orosz elnök fejét.

A léghör a Raszputyin rossz befolyását megsínylő Romanov-dinasztia végnapjait idézi.

² A Szovjetuniót Ukrajnán keresztül megátmadó *Heeresgruppe Mitte* nevű Wehrmacht-hadseregcsoport (többek között egy mindmáig közismert Viszockij-dalból is elhíresült) orosz elnevezése, ami azonban nem német *Z*-vel, hanem (cirill) *c*-vel írandó. (A ford. megj.)

Igazi orosz férfiak

Az Elnök magánéletéről nagy ritkán kiszivárgó hírek nem szólnak a családjáról. A lányait Putyin nyilvánosan megtagadta. („Mit mondjak arról a két nőről?”) Annál nagyobb nyilvánosságot kap szenvedélyes vonzalma a tesztoszterondús alfahímkilengések iránt. A Covid-járvány és Putyin lelkiállapotának az elszigeteltség miatti megváltozása előtt a lapok és a tévéműsorok tele voltak olyan fotókkal, amelyek meztelen mellizmaikon vastag aranyláncot villogtató, vad motorosok társaságában ábrázolják őt. A Putyint is a tagjai közt tudó egyesületnek Éjszakai Farkasok a neve.

Az Éjszakai Farkasok vezetője közeli barátja Putyinnak, és „Sebész” néven ismert, a foglalkozására nézve ugyanis orvos, közelebről arcpasztikára szakosodott plasztikai sebész. Végül is jól jöhet alkalomadtán, ha van kéznél egy jóbarát, aki felismerhetetlenné varázsolhatja az embert.

Erről a barátságról olaszul is sokat lehet olvasni ezen a weboldalon: <https://it.public-welfare.com/3969825-biker-surgeon-zaldostanov-and-quotnight-wolves-quot-biography-and-personal-life-of-the-biker-surgeon>. Például arról, hogy 2013-ban Putyin saját kezűleg tünteti ki a Sebészt egy igen magas rangú katonai érdemrenddel. A kommentár: *Leader come Lui* (Egy olyan vezér, mint Ó). Van-e olasz, akiben ne idézne fel emlékeket a „Lui”-nak ez az egyszerre lelkes és titokzatos, közelebbi pontosítást nem is igénylő használata?³

Férfias testvériség. Háború- és erő-kultusz. Ré múlt moszkvaiak germán istenítéletre emlékeztető vad nyári bulikat emlegetnek, amelyeken elit-

egységek katonái csobbannak zajosan a városi szökőkutak vizébe. A rendőrség eltűnik az utcákról, mert valóságos „rendőrvadászat” kezdődik ezeken a napokon, megverik és a kuktakba hajigálják őket.

Egy ideje újabb alkalom nyílt az önfelédelt ünneplésre: február 27-ét (három nappal az invázió kezdete után) „a speciális hadműveleti erők napjává” nyilvánították. A plakátokon kétfejű sas: *A DICSŐ HAZAFIAK*.

A háború kirobbantásáért és folytatásáért felelős vezetők nemcsak az olyan „igazi macsókat” dicsőítik előszeretettel, akiket gúnyos vigorra készítenek, ha azt látják, hogy egy nő fontos hivatalt visel (Putyin Liz Truss brit külügyminiszterről: „Hogyan lehet egy nő a külügyminiszter?”), de egész Európát is szívesen illetik le-sújtó tartalmú kijelentésekkel, mint például: „Az európaiak korruptak [mondják a világ egyik legkorruptabb államának az irányítói], bármit hajlandóak áruba bocsátani.” Minden adható és vehető? Hát persze!

A saját cinizmusát árulja el, aki ilyet képes állítani: „Na, mit csinálnak az európaiak? Hamis igazolásokat vesznek pénzért az európai orvosaitól, hogy megkapták a Pfizer-oltást, aztán ide jönnek hozzáunk, hogy beoltassák magukat a mi Szputnyik V-nkkel.” Putyin mondta ezt egy vállalkozókkal tartott webes találkozón 2021. október 21-én a szoci Valdaj Klubban.

Apropó: miért hívják éppen Valdajnak ezt a klubot? Hogy jön ide egy középorosz helységnevű? Nagyon egyszerűen. Úgy, hogy Valdajt az oroszok „Halálvölgy”-nek is mondják. A legendák szerint ugyanis Valdaj „erőközpont”, olyan hely, ahol természetfeletti erők hatnak, emberek tűnnek el.

³ Utalás Mussolinira és Berlusconira. (A ford. megj.)

„Az Orosz Világ egyesítheti és egyesítse is mindazokat, akik szívkön viselik az orosz nyelvet és az orosz kultúrát, éljenek bár Oroszországban vagy Oroszország határain kívül. Használják ezt a kifejezést amilyen gyakran csak lehet: Orosz Világ...” – buzdította értelmiségi hallgatóságát Vlagyimir Putyin a szentpétervári Gyerzsavin-házban, egy 2006-os találkozón.

Győzve győz az Orosz Világ diadalmas terve. Nem azoké az olasz egyetemi oktatóké, akik (nem mind) határtalan jóhiszeműséggel a *Russzkij Mir* kezdőbetűit is ráteszik a saját szlavisztikai tanszékük logójára, hanem a Putyin-féle, örült ezoterikus tanokra, az Új kronológiára és jól ismert összeesküvés-elméletekre, a Szent Györgyszínekben pompázó és Z-falfirkás *Na, megálljatok!* fenyegetőzésre alapozott Orosz Világé. Nézzük például, mik hangzottak el a Herszon (az ógörög Kherszonészosz Tauriké) városában 2014-ben celebrált ünnepeken, miután az oroszok elfoglalták a „szent félszigetet”, beteljesítve ezzel (Jézus Krisztus születésével kapcsolatban is) a Szentírás jövendöléseit.

„Herszónban vagyunk, Szent Vlagyimir nagyfejedelem szülővárosában. Az ő nagy erkölcsi teljesítménye – az ortodoxia felvétele – teremtette meg azt a közös alapot, amely Oroszország, Ukrajna és Belarusz népeit egyesíti” – hirdette híres „krími beszédében” 2014. március 17-én örvendezve az elnök.

A későbbiekben aztán kijelentette még, hogy aki a politikájával szemben tiltakozni merészel, az – úgy mond – nyilvánvalóan „külföldi betolakodók zsoldjában” áll.

A nemzet vezére ezek után újabb kóistolót adott népének a Harmadik Birodalom hírhedt repertoárjának újrahasonosított szókinéséből. Az ellenzékietek ugyanis „nemzetárulóknak” nevezte. A nyíltan ellenzéki újságírókat és értelmiségieket az oroszországi hatalom ettől kezdve az *inoagent* bélyeggel látta el, ami nagyjából azt jelenti, hogy „külföldi államok ügynöke”. Innen pedig már tényleg csak egy lépés a hitleri *Nazionalverräter*. A hatalom pedig nem sokkal később neki is lát, hogy letartóztassa az állítólagos *inoagent*-eket. Ismert és népszerű orosz értelmiségieket kiváltképpen fenyeget ilyen veszély. A szerencsésebbje (valóban) a külföldet, az emigrációt választja.

A 2014-es ünnepek további szónokai a „történelmi alapok”-ról beszélve rámutattak, hogy a Krím (a Fomenko-féle teóriának megfelelően) Jézus Krisztus szülőhelye. Ezért aztán hatósági buzdításra sokan le is dobták magukról a ruhát, hogy a Kherszonész szent vizébe vessék magukat.

„A Krím visszatért Oroszország anyácskához! Ekkora öröm még sohasem érte az orosz népet. A feltörő hazafias érzés hullámain Vlagyimir Putyin népszerűsége az egeket ostromolja” – olvasható az Orosz Föderáció elnökének hivatalos honlapján. Krím tartományi elnöke, Szergej Akszjonov rátett még egy lapáttal: „Mindnyájunk közös öröme ez. Kívánjuk, hogy az Orosz Világ tovább gyarapodjék, nője ki a mai határokat, és foglalja magába [így már 2014-ben!] Ukrajna dél-keleti területeit is.”

Akit meghökkent a „szent” tengerbe ugró meztelen emberek látványa, az vajon mit szól azokéhoz, akik a mokány óslávok nyomán ke-

reszt alakú lékeket vágnak a jégbe, hogy a dermesztő téli folyóvizekbe merítkezzenek? Sajnos továbbra sem világos persze, hogy mi közülük a pogány szláv ősöknek a keresztszimbólumhoz.

Az Új kronológia légbőlkapott és dokumentálatlan állításai kapóra jönnek a történelmen élősködőknek. Vegyük észre, hogy két hónapnyi orosz agresszió után mennyire mást mondanak már az ideológusok és propagandisták az ő mitikus orosz univerzumuk alapkérdéséről: hogy ugyanis pontosan hol található a szóban forgó „világrendszer” súlypontja. Hol az a hely, amely méltán tekinthető az orosz világ régi fővárosának, a köldökének mintegy?

A kérdést néhány kevésbé szerencsés háborús fejlemény tette aktuálisá. Az Ukrajna feletti villámháborús győzelem elmaradt, az orosz hadsereg nem tudta három nap alatt elfoglalni Kijevet, és visszavonulásra kényszerült. Nem teljesült az, amire Putyin olyannyira vágyott: hogy (a Putyin által nyíltan önhmagával azonosított) Vlagyimir nagyfejedelem és népe szimbolikus megkeresztelkedésének 988-ban helyet adó Herszon és a Krím után (mely fontos része volt a bizánci birodalomnak, tehát már csak ezért is indokolt, hogy Oroszországot „második Rómá”-nak lehessen nevezni) „Ős-Nagyoroszország egészének régi fővárosáról”, Kijevről is kijelenthesse, hogy sikerült a putyini Oroszország részévé tennie.

De nem sikerült. Kijevet sikeresen megvédték az ukránok, következőképpen a „vissza Kijevet, az orosz civilizáció bölcsőjét” jelszavától sürgősen meg kellett szabadulni. A kínos problémát orvoslandó, az illetékesek úgy döntöttek, hogy felülvizsgálják

a „Kijev mint főváros” elképzelést. A megoldás kulcsa ismét csak a történelem újraírása volt.

2022. április 20-ai Putyin-beszéd, melyet az elnök abból az alkalomból tartott, hogy éppen két hónapja kezdődtek meg az Ukrajna elleni „speciális hadműveletek”, kevésbé meglepő módon nem a harcok pillanatnyi állásáról, hanem a mesés régmúltról szólt.

Azzal a gonosz nyugatiak által propagált elmélettel szállt ekkor vitába Putyin, amely szerint a Kijevi Ruszt a 9. században skandináv kereskedők, a Rurik vezette úgynevezett varégek alapították volna. Pontosabban szólva: az orosz vezető Ruriknak nem a kulcsszerepét, hanem a varég származását vitatta, illetve azt, hogy Kijevnek döntő jelentősége lett volna az államalapításkor. Rurikról – mondta Putyin – a szakemberek (vajon mifélek?) nemrég kiderítették, hogy „orosz anya szülte”. Ami kissé kétes állítás, ha meggondoljuk, hogy Rurik a 9. században élt, „orosz nép”-ről viszont csak körülbelül a 14. századtól kezdve beszélhetünk.

De még ennél is meredekebbnek tűnik az, amit azóta nagyon fel is kapott a média: az az állítás mármint, amely szerint Rurik nagyrészt Sztaraja Ladogában élt és működött. A Leningrádi Területnek tényleg nagyon szép helye ez (impozáns erődtény, felejthetetlen tájak), és mintegy 100 kilométernyire van Tokszovótól, ahol gyerekorának egy részét Putyin is töltötte. Nyár derekán, a mágikus gondolkodás számára ellenállhatatlan napforduló táján hivatalos ünnepek kezdődnek itt, „Sztaraja Ladoga, a Rusz régi fővárosa” címmel. Itt avattak fel nemrég egy új Rurik-emlékművet, és a le-

gendás Oleg fejedelem sírját is megtalálták.

Remek opció kínálkozik így. Szentpétervártól nem messze, a cári Oroszország biztonságos belsejében a vézer gyermekkorának emlékeivel teli Sztaraja Ladoga a rezsím szempontjából kiválóan alkalmas rá, hogy a *Russzkij Mir* őseredeti kiindulópontjaként Kijev helyére kerüljön.

Újraírni a történelmet

A putyini Oroszországban, de már a Putyin előttiben is, mindenkor szeretik és szerették „újraírni a történelmet”. Orwellből ismerős ez: a tájékoztatási szervek egyik munkatársa naponta ellenőrzi, milyen új ideológiai tendenciák vonatkoztatandók a múltra, hogy a történelmet aztán ezeknek megfelelően hozzájuk igazítsa és újraírja.

A folytonos történelembuheráló hajlam következetlenné tette a szovjet kommunista párt mindenkori irányvonalát és útmutatásait. Erről tanúskodik visszaemlékezéseiben sok jól értesült egykori kommunista, mint amilyen Alekszandr Barmin korábbi görögországi nagykövet volt, aki 1937-ben Nyugatra menekült, a német párt egykori vezetője, Ruth Fischer, vagy olyanok, akik íróként ábrándultak ki a kommunizmusból, mint Arthur Koestler és Victor Serge. Sokan nem értették, hogyan vehetett a kommunista ideológia ilyen sokszor ennyire éles kanyarokat, és meg kellett állapítaniuk, hogy sohasem letett tudni, milyen lesz a következő, az újabb múltváltoztat... Így született az a fekete börtönhumor, mely markáns nyomot hagyott egész Kelet-Európa, de különösen Oroszország irodalmának stílusában. Hadd utaljak itt

csak Venyegyikt Jerofejev és Szergej Dovlatov műveire, vagy éppen Jerzy Pilch lengyel írónak *Az angyal szárnya alatt* című regényére.

Umberto Eco a történelmet illetően is sok írásában adott hangot egyfajta egészséges relativizmusnak és posszibilizmusnak. „Mi van – tette fel például *A hamisság erejé*-ben⁴ szokott ironiájával a kérdést –, ha az ősrobbanás is csak ugyanolyan fantasztikus mese, mint az a gnosztikus történet, amely szerint a világ egy ügyetlen demiurgosz elszólásából született? Azt a sejtést – folytatta –, amely szerint nem a Nap kering a Föld körül, némelyek egy bizonyos történelmi pillanatban ugyanolyan örült és elvetendő ötletnek tartották, mint azt, hogy világegyetem márpedig nem létezik, így hát akkor sem árt majd észnél lennünk, ha a tudomány embereinek közössége esetleg közhírré teszi, hogy a világegyetem ideája ugyanúgy illúzióznak bizonyult, mint a lapos Földről vagy a rózsakeresztesekről szóló elképzelés. Végül is ez a kultúremler fő kötelessége: legyen résen, hisz az enciklopédiát naponta újra kell írni.”

Most aztán láthatjuk, mire jutott a „kultúremlerek” társasága Oroszországban. Azt, amire Eco csak ironikusan buzdít, ők komolyan vették, és valóban újraírták „az enciklopédiát”, de maguk módján. Ők mintha valóságosan *A Foucault-inga* főszereplőinek nyomába léptek volna, létrehozva így, minden ironia nélkül, a maguk Tervét.

Ez a Terv valósul meg a háború kezdete óta Ukrajnában. És nem azért állítjuk ezt, mert valamiféle titkos elgondolást akarunk lelep-

⁴ Magyarul: *La Mancha és Babel között. Irodalomról* (Európa Könyvkiadó, Budapest, 2004).

lezni (legyen világos: a leleplezősdi és a konteómánia igencsak távol áll tőlünk), hanem azért, mert nagyon is nyilvános minden. Az első lépés az „Ős-Nagyoroszország visszahódítása, *Noomakhia*-diadal és *Russzkij Mir*-uralom” címmel ellátható Terv végrehajtásának folyamatában Georgia egy részének elfoglalása volt 2008-ban. A következő a Krím, illetve vele együtt a donyecki és luganszki területek annexiója volt, amit 2014 óta idegőrlő háború kísér.

A Nyugat most fogja fel, hogy ha Putyin hadserege egész Ukrajnát elfoglalná, akkor – túl azon, hogy a balti államokat és Lengyelországot is megtámadhatja – az orosz nukleáris rakétakilövők sokkal közelebb kerülnének Közép-Európához. És Putyin, Lavrov és az orosz hadsereg vezetőinek nyílt beszéde arra vall, hogy egyáltalán nem félnének atomtámadást indítani sem. A NATO-vezetés aggodalmából ítélve úgy tűnik, hogy a világ végre komolyan tartani kezdett egy ilyen támadástól. Az orosz vezért a messianisztikus küldeteskényszer minden óvatosságtól megfosztja. „Meghalunk, jó, oké – mondta fiatalok előtt már 2018. október 18-án a Valdaj Klubban (igen, abban a bizonyos Halálvölgyhöz címzettben) –, de mártírok leszünk, és a mennyországba jutunk! A többieknek pedig végük, és annyi.”

A hallgatóság rábólintott.

A tömegek lélektana (1895) című, mind Lenin, mind Goebbelst által sűrűn idézett művében Gustave Le Bon így fogalmazott: „A tömegre csak úgy tud hatni egy eszme, ha a lehető legkategorikusabb és legegyszerűbb formában sulykolják belé.”

A történelem folyamán az agitátorok és népvezérek mindenkor a már-

már abszurd szimplifikáció útját választották: így számíthat valaki pro és kontra magyarázkodás nélkül nagy egyetértésre. Az oroszországi jobboldal történetének ismerői jól tudják, hogy ilyesfajta érvelés vette le a lábáról Fjodor Dosztojevszkijt is: gondoljunk csak az ő nacionalizmusára, gyanakvó hajlamára, arra, ahogyan – a Nagy Inkvizítorról szóló parabolájában is – egy világméretű katolikus összeesküvést vélt leleplezni. Csak hát Dosztojevszkij zseniális író volt, Putyin meg valami egészen más.

Putyin „orosz világa” nem létezik című cikkében (*il Mulino*, 2022. március 3.) Lucia Cianetti nagyon is igaznak és találónak tetsző megállapításokat tesz. A szerzőnő teljes joggal tulajdonít nagy jelentőséget az orosz elnök gondolkodásában szerintem is meghatározó elemeknek, majd így fogalmaz: „Putyin birodalmi ambíciói, melyek ehhez a most még megjósolhatatlan végű háborúhoz vezettek, nem csupán az ukrán történelem képtelen olvasatából, hanem saját társadalmának felszínes és ideologikus értelmezéséből is fakadnak.”

Egy pontosítás mégis kikíváncozik itt. Mert mi van, ha Putyin nem felszínes, hanem éppenséggel nagyon is mélyreható módon igyekszik a valóságot azokhoz a népszerű, de obskurus, áltörténelmi és sejtelmes képzetekhez igazítani, amelyek sok-sok éve jelen vannak a társadalomban?

Mit akar Putyin valójában?

Gyakran hallani: „Putyin egész Ukrajnát akarja. Nem, csak a két szakadár terület keleti részeit. Illetve a többit is...” És így tovább, még és még. Hogy ezeket a területeket mindenképpen, és aztán egész Ukrajnát, plusz a sci-fibe illő *Russzkij Mir* többi darabját, Kazahsztánt is beleért-

ve, azt lehet, hogy meg is támadja hamarosan... Sőt Moldáviát, és sajnos Romániát és Lengyelországot is, habár Románia és Lengyelország a NATO tagja.

De tartok tőle, hogy még csak nem is erről van szó.

Nem arról, hogy Putyin „akar”-e vagy „nem akar” valamit. Az „akaráss” nem a megfelelő kategória. Putyin abban a megrögzött hitben él, hogy kötelessége terjeszkedni, mert neki *küldetése* ez; és nincs olyan konkrét cél, amit elérve meg akarna állni.

Ha viszont így van, akkor ugyan miféle sikerrel kecsegtethetnek a tárgyalások? A múltban úgy-ahogy tárgyalgatott a Nyugat a Szovjetunióval. A szovjet mentalitás és a Putyin-klikk mentalitása között azonban óriási a különbség. Bidennek sokkal bonyolultabb a feladata, mint amilyen a Reagané volt.

Pszichiáterek, pszichológusok a megmondható, hogy vajon lehet-e itt paranoid szindrómáról beszélni. Paranoiáról, amit jelen esetben beteges vágy, a fél Európát az „orosz világ”, a *Russzkij Mir* „szellemisége” jegyében egyesíteni akaró elszántság táplál. Egy magánelmebajról, amihez azonban az információhiány és a nagy érzelmi stressz valamiféle kollektív tébolyt is társít. Ha igen, akkor sajnos nem ez volna az első eset, hogy egy örült vezér kormányozta nagy állam lakosai kollektív téboly jeleit mutatják.

Sok a beszéd, de tulajdonképpeni vád érdekes módon sohasem hangzik el azzal az Ukrajnával szemben, amely felé a rakéták repülnek, és amelyet Putyin akár atombombával is fenyeget. Fontos leszögezni: Ukrajna mint olyan, hősies előörsként most a nyugati értékeket védi, a méltóságát, a területi integritását, az euró-

pai erkölcsiséget és etikát védelmezi a *Noomakhiá*-val szemben. Ám ez az Ukrajna Putyin és az ő emberei szemében láthatatlan, jelentéktelen, nem létező valami; a Terv parányi része, menet közben likvidálandó apróság csupán. Adjunk mindnyájan hálat Ukrajnának, amiért nem hagyja csak úgy likvidálni magát.

Putyin pszichofilozófiai doktrínája szerint Ukrajna nem több, mint Oroszországnak egy „eltévelyedet” darabja, egy önálló kulturális identitás nélküli terület, melyet hatalmukba kerítettek és a saját önző céljaik érdekében sikeresen „elnyugatiasítottak” a gonosz külföldi erők. Így értelmezendők a Putyin- és Lavrov-féle skizoid kijelentések: „Dehogyan támadtuk mi meg Ukrajnát”, „Csak azért vagyunk ott, hogy felszabadítsuk”.

Ha Putyin és Lavrov tényleg elhiszik ezt, akkor be kell látnunk, hogy észérvekkkel semmire sem jutunk.

Kár. De mit lehet várni olyan tárgyalásoktól, amelyek során az egyik fél igyekszik értelmesen és logikusan, gyakorlatias nyelven beszélni, a másikat viszont az orosz kozmizmus, a pánszlávizmus, a Nyugat ideológiai mételye alóli „felszabadítás” eszméje vezérli?

Újságírók, tévés talk show-celebek javaslata szerint ideje „jóhiszeműen odaülni a tárgyalóasztalhoz”, és a béke kedvéért akár teljesíteni is a Nagy Vlagyimir egy-két óhaját. Mintha bizony definiálható és követhető óhajai volnának, mintha határt szabna az ambícióinak!

Miféle határt? Az agressziót elkövető és már latorállamnak számító ország élén ma egy olyan ember áll, aki meg van róla győződve, hogy Oroszország „sohasem kezdeménye-

zett háborút, mindig csak muszájból védekezett és diadalmaskodott fényesen”. Igaz volna ez? Volt az is, de csak a napóleoni háborúban és Hitler ellen. Máskor viszont a saját birodalmi libidójának hódolva igenis ez az ország kezdeményezett háborúkat, és a célt olyankor sohasem tisztázta előre. Meghátálni csak akkor volt hajlandó, ha úgy látta, hogy a folytatás éppen rá, a konfliktusért felelős birodalomra hozna súlyos belső következményekkel járó katasztrófát.

A 19. századi orosz birodalmat néhez helyzetbe hozta a krími háború, melyet az oroszok a Brit, a Francia és az Oszmán Birodalom, valamint a Szárd Királyság koalíciója által támogatott Moldva ellen indítottak. I. Miklós cár, akit Putyin paradox módon többször is az eszmei elődjének nevezett, elvesztette ezt háborút (1856), és bele is halt a bánatba, birodalmában pedig alapvető reformokra került sor.

Húsz évvel később az Oszmán Birodalom elleni kínkeserves háború (1877) okozott súlyos válságot Oroszországban. Újabb harminc év elteltével az Orosz Birodalom az orosz-japán háború (1904-1905) miatt került szégyenbe. Ennek a háborúnak a kezdetén az orosz csapatok egyébként helyi parasztnak álcázott katonák segítségével anektálták Mandzsúriát, ami nagyon emlékeztet arra, ahogyan 2014-ben a Krímet csatolták el a „kis zöld emberkék”.

Mire az I. világháborúba belépett, már annyira meggyengült a cári Oroszország, hogy a kegyelemdőféséig, vagyis az 1917-es bolsevik hatalomátvételig és az óriási területi veszteségekkel járó breszt-litovszki békéig többé nem is tért magához.

Afganisztánról pedig aztán (1979), a hatalmas Szovjetunió végének okozójáról és kezdetéről itt most már szó se essék.

Ha Putyin ma, ebben a birodalmi orosz kormány által sokadik alkalommal indított háborúban a nyilvánvaló, evidens, egyértelmű győzelem helyett félúton megállna, veszélyes belső bizalmi válságot kockáztatna. Nem a lakosságtól kellene tartania, a lakosság nála nem sokat számít. A felső katonai vezetés azonban nem nézné ezt el neki, a gazdasági körök pedig, amelyek most borzalmas szankciók kárvallottjai, joggal kérdezhetnék, hogy mit kapnak így a szenvedéseikért cserébe.

Egy háborús vereség – vagy legalábbis a világraszóló siker elmáradása – az orosz uralkodókra nézvést mindig is a bukás előjele volt. Közepes eredménnyel tehát Putyin nehezen érheti be. Mi kellhet még neki?

A legnagyobb csapda nem a történelmi rációban rejlik, hanem az orosz elnök és a harcostársak világlátásán eluralkodó rögeszmés irracionalitásban. Innen az a makacs és elvakult szenvedély, amely az utóbbi években (a pandémia kezdete óta, amikor is Putyin bunkerébe zárkozott) félrevitte azt az állítólag kristálytisztá és megvesztegethetetlen észjárását, ami egy volt KGB-tisztától ugyanúgy elvárható, ahogy egy jéghideg 007-es profitól vagy éppen a daliás Max von Stierlitztól. Csak hát Putyint ilyesmi sajnos sohasem jellemezte. Az NDK-s szolgálati éveket ő a szovjet követségi munkatársak politikai megbízhatóságának listázásával töltötte. Nem volt ő régen sem James Bond, ma pedig pláne nem az.

A viselkedését és a döntéseit nem lehet értelmi szempontok és a józan ész

alapján megítélni. Tárgyalási készség nem várható el tőle. Hogy újramezse a lapokat? Azt igen. De hogy tárgyaljon? Ugyan! Ahogy a Putyint jól ismerő Antony Blinken amerikai külügyminiszter és volt oroszországi nagykövet többször is mondta: „Vegyük észre, hogy ez az ember nem követni, hanem kiforgatni szereti a logikát.”

A *Noomakhia*, azaz a civilizációs harc eszméje felől, a megvalósítandó „Nagy Terv” perspektívájából nézve nem képzelhető el olyan végkifejlet, ami diplomáciai szembesülésen, az ellenfél szempontjainak megértésén alapul. Ezek helyett – ahogy a

fentiekben magyarázni próbáltam – a mitológia, a misztológia és az ezoterizmus eszköztárához kell folyamodni. Olyan diszciplinákéhoz tehát, amelyek egyesítik a valóságot a fikcióval; ezek segítségével ugyanis aligha mondható meg, milyen következményekkel járhat a már nem csupán Ukrajnát, hanem az európai civilizáció egészét fenyegető halálos kihívás.

Barna Imre fordítása

© Elena Kostioukovitch,
all rights reserved

Ilya Repin: Rettegett Iván és fia 1881. november 16-án

A százegy ajtajú palotában sokan megfordulnak: hosszú fülű szamarak és lefátyolozott hölgyek éppúgy, mint kíváncsi hősök. Zalka Csenge Virág meséibe is sokfelől érkeznek vendégek: viking legendákból, hun mondákból és a görög mitológiából egyaránt.

mora.hu